

Nacionālās arhitektūras padomes sēde

2021. gada 16.septembrī plkst. 15:00 – 17:00, *Team* tiešsaistē.

Nr.2/2021

Dalībnieki tiešsaistē: Gatis Didrihsons, Gunta Grikmane, Dace Vilsone, Ilma Valdmāne, Jānis Dripe, Juris Poga, Uģis Bratuškins, Indra Purs, Edgars Bērziņš, Irēna Suipe, Inese Stūre, Liene Adumāne-Vāvere, Uģis Kaugurs, Dzintra Purviņa.

Sēdi vadīja: Gatis Didrihsons.

Dienaskārtība:

1.Ekonomikas ministrijas izstrādātais daudzdzīvokļu ēkas būvniecības tipveida projekts. Tā atbilstība Davosas deklarācijas principiem /G.Didrihsons. (LAS vēstule Ekonomikas ministrijai par *Daudzdzīvokļu dzīvojamās ēkas tipveida būvprojektu* <https://www.em.gov.lv/lv/jaunums/izstradats-daudzdzivoklu-ekas-buvniecibas-tipveida-projekts>)

2.Būvnieku kartelis - cēloņsakarības, iemesli, riski nākotnē.

3.Koncertzāles projekta virzība. Ziņojums - Dace Vilsone.

4.Arhitektūras likumprojekta virzība./ Dz.Purviņa, I.Valdmāne, I.Purs.

5.Citi jautājumi.

1. Ekonomikas ministrijas izstrādātais daudzdzīvokļu ēkas būvniecības tipveida projekts

D.Didrihons ieskicē situāciju ar Ekonomikas ministrijas izstrādāto daudzdzīvokļu ēkas tipveida projektu. Uzsver, ka minētajā EM iepirkumā nav ievēroti Davosas deklarācijas principi.

U.Kaugurs uzskata, ka pamatideja ir aplami tēmēta. Proti, ar valsts nodokļu maksātāju naudu izveidot vienu universāli lietojamu projektu. Pirms radīt šādu projektu no valsts tiek sagaidīts analītisks pētījums un pamatojums, kādai jābūt ēkai; kā cilvēki tiks pie dzīvokļa, kā arī pamatojums par dzīvokļa platību un arī izmaksu griestiem, lai bankas būtu ar mieru kreditēt šādu mājokli.

L. Adumāne-Vāvere piekrīt, ka izsludinātajam EM konkursam par mājokļu projektu bija ļoti īss sagatavošanās laiks, arī izsludinot otru konkursu par koka ēku projektēšanu trūka sagatavošanās darbs, un nav bijuši iesaistīti eksperti. Nav redzams patiesais ieguvums, jo projektēšanas izmaksas ir

nelielas un ēkas nav tik universālas un nav piemērojamas jebkurai vietai un videi. Atzīst, ka konkursā par koka ēku projektēšanu termiņš ir gandrīz pieci mēneši, kas ir draudzīgāks konkursa dalībniekiem. Birojs iesaistījās EM izsludinātajā koka ēku būvniecības konkursā, jo uzskata, ka Latvijā salīdzinājumā ar Skandināviju koka ēku būvniecības attīstība ir iekavējusies. Uzteicams, ka EM spēra šādu soli daudzdzīvokļu koka ēku projektēšanā un popularizēšanā, tomēr atzīst, ka tieši no projektētāju puses seko daudzi ieteikumi un uzlabojumi darba uzdevumam un procesam.

J.Poga uzsver, ja Ekonomikas ministrija izsludina šādu programmu, tad tā ir uztverama kā nacionālas nozīmes programma un signalizē par problēmām dzīvokļu nodrošinājumā valsts līmenī. Uzrāda problēmu, ka esošais dzīvojamais fonds ir kritiskā stāvoklī.

U.Kaugurs stāsta, ka pavasarī Liepājā tika organizēts hakatons par lokālplānojumu par jau esošajiem daudzdzīvokļu mājokļiem, kas ir sliktā stāvoklī. Uzskata, ka tikai nekustamo īpašumu tirgus nevar atrisināt mājokļu jautājumu, iespējams, ka ir nepieciešama nacionālā mājokļu programma, jo īpaši padomju laikā celtajiem daudzdzīvokļu sērijveida namiem.

L.Adumāne-Vāvere uzsver, ka pietrūkst arī informācijas un vēstījuma par projektu. Nav skaidrs, vai ir izdiskutēts ar pašvaldībām, vai tām ir vajadzīgs šāds projekts.

G.Grikmane: Gribēju atsaukties uz paša procesa pamatojuma un sagatavošanas posma neesamību, kas liek apšaubīt procesu kopumā. Nav saņemta informācija, kāpēc valsts pārvaldes institūcija par nodokļu maksātāju naudu vispār veic šādas darbības. Būtībā pasūta projektu, kuru grasās pārdot privātpersonām. Jautājums Valsts kontrolei, kā šis process notiks. Norāda, ka ir spēkā Eiropas direktīva, kas aicina uz pieejamiem mājokļiem (*affordable housing*), bet nav īsti skaidrojams, ko šis jēdziens sevī ietver. Aicina NAP un Kultūras ministrijai sagatavot vēstuli un nosūtīt Ekonomikas ministrijai. Ekonomikas ministrijai būtu jāiepazīstina pašvaldības un plašāku sabiedrība ar šo projektu.

I.Purs: EM ir atsevišķa struktūrvienība – Mājokļu politikas departaments, ir veikts OECD pētījums <https://www.em.gov.lv/lv/citi-petijumi-un-statistika>.

Līdz 2021.gada beigām tiek plānots izstrādāt Mājokļu politikas stratēģiju. Ierosina ar Ekonomikas ministriju parakstīt nodomu protokolu, jo Latvijas Arhitektūras stratēģijā 2021-2027 mājokļu tēma bija viena no vadošajām. Atgādina, ka plānojas finansējums sociālo mājokļu projektiem, kas seko

Eiropas Jaunā Bauhaus vērtībām. Iespējams, ka ir jādibina vēl kāda darba grupa, kas risina mājokļu problēmas nacionālā līmenī.

E.Bērziņš uzsver, ka kopš 2012.gada trūkst mājokļu politikas, nav bāzes un kritēriju. Bet kritērijiem ir jānāk no politikas, uz kuras pamata tiek veidoti mājokļa standarti.

U.Bratuškins: NAP vajadzētu akcentēt tās kopsakarības, jo šis tipveida standarta projekts jau nebūs vērsts uz maksātspējīgu klientu. Tas tēmēs *affordable* (pieejamas cenas) lauciņā ar kādu subsīdiju. Tas būtu amorāli mazākturīgiem cilvēkiem piedāvāt zemas kvalitātes mājokli kā brīnišķīgu risinājumu. NAP būtu jāuzsver šis aspekts, ka šādi rīkoties ir neētiski. Uzsver, ka šādam mājoklim būtu jābūt variablam. NAP vajadzētu veicināt mājokļu standarta, kas būtu minimālie mājokļu kvalitātes kritēriju izstrādi, kurā noteiktas minimālās komforta prasības 21.gadsimta mājoklim. Lai pēc dažām desmitgadēm neattopamies pie problēmas, ko darīt ar šādi sabūvētām ēkām.

L.Adumāne-Vāvere: Vēlētos pabeigt ar atziņām par izsludināto koka ēku projektu – proti, ir bijusi diezgan liela projektētāju interese gan no arhitektu, gan būvkonstruktoru, gan ugunsdrošības speciālistu vidus. Daudzstāvu koka ēku projektēšanas iniciatīva līdz šim nav bijusi populāra, lai gan tas ir veids, kā samazināt CO2 izmešus un tam ir nākotne un varētu radīt lielu interesi nekustamo īpašumu attīstītāju vidū. To attīsta arī Skandināvijā. Līdz šim šādos objektos bijušas problēmas ar ugunsdrošības normām koka ēku būvniecībā, bet šis būtu precedents, kur varētu sakārtot visus ugunsdrošības jautājumu normas. Šī iniciatīva varētu veicināt vietējās tautsaimniecības attīstību, tostarp arī amatniecības attīstību, jo galvenokārt būvniecībā tiek izmantoti kokmateriāli.

G.Didrihsons – aicina sagatavot vēstules uzmetumu Ekonomikas ministrijai ar aicinājumu sniegt skaidrāku pamatojums šādam projektam un tā atdevei tautsaimniecībā. Ekonomikas ministrijas aicinājums uz sadarbību, nākotnē attīstot šāda veida projektus.

Dz.Purviņa paralēli vēstules rakstīšanai, ierosina noorganizēt atsevišķu sanākumi ar Ekonomikas ministrijas pārstāvjiem par minētajiem jautājumiem.

I.Purs atgādina par to, kā tiek plānotas un iniciētas pilsētvides stratēģijas (*Habitat agenda*) prakse, kas ir attīstīta Eiropā, bet Latvijā tādas nav. Diemžēl šī horizontālā sadarbība starp nozarēm nav aktīva.

G.Didrihsons vēlreiz atgādina, ka aktīvāk jāveido kontakti un jārosina arī Kultūras ministrija veidot vairāk ciešāku sadarbību ar citām iesaistītajām ministrijām.

U.Bratuškins atgādina, ka minētā nav tikai Ekonomikas ministrijas problēma, būtu jāsaprot, kuras ir iesaistītās puses, noteikti arī Labklājības ministrija un Latvijas Pašvaldību savienība. Iespējams, jāiniciē darba grupa mājokļu jautājumu aktualizācijai.

2.Būvnieku kartelis - cēloņsakarības, iemesli, riski nākotnē.

J.Poga aicina domāt par cēloņiem, par esošo iepirkumu procesu, kur dominē lētākā cena nevis kvalitāte un kas rosinājis izveidoties būvnieku kartelim. Iezīmē situāciju, bet uzsver, ka saknē problēma nav atrisināta.

G.Didrihsons piekrīt, ka vide nav labvēlīga un visu laiku veidojas cenu dempings. Valda domāšana, ka visu vajadzētu īstenot tikai lētāk. Vaicā, vai šobrīd nevajadzētu tomēr mazināt *Design&build* ieviešanu praksē nevis sodīt būvniekus, lai tie tiktu izstumti ārā no tirgus un tādējādi veicināt savukārt Igaunijas un Lietuvas kompāniju ienākšanu tirgū? Atzīst, ka visu laiku ir dempinga cenas un valda ačgārns domāšanas veids, proti, lētākā cena.

J.Poga piekrīt, ka *Design&build* ir pārprastais instruments un nereti tiek izmantots situācijās, kur tas ir nepieļaujami, ar kuru var iegūt vēl zemākas cenas un liek aizmirst par vides kvalitātes prasībām. Instruments ir izmantojams tikai tajos gadījumos, ja skici projekta līmenī jau ir formulēta ideja.

G.Didrihsons akcentē, ka *Design&build* metodē tas risks ir ātra peļņa, aizmirstot par kopējo sabiedrības labumu, jo īpaši valsts un pašvaldību iepirkumu projektos.

I.Purs atgādina, ka pastāv gan Davosas deklarācijas, gan Eiropas Jaunā *Bauhaus* iniciatīva, turklāt arī Eiropas arhitektu apvienība (ACE) runā par kvalitatīvu iepirkumu un gatavo dokumentu. Aicina Latvijā šo domu vairāk paust publiski, sagatavot dokumentu un aicināt organizācijas pārskatīt esošo iepirkuma procedūru un aicināt uz rīcību un virzīt iniciatīvu par kvalitatīvu publisko iepirkumu. Uzsver, ka arhitektus uztver kā daļu būvniecības procesa. Ja mēs paši klusējam, tad mūs uztver kā daļu no būvniecības karteļa, kas nebūtu labi.

Koncertzāles projekta virzība. Ziņojums - Dace Vilsone.

D.Vilsone uzsver, ka Kultūras ministrija šobrīd strādā ar trīs izvirzītajām koncertzāles novietnēm – proti, Andrejsala, Kongresu nams un Rūpniecības preču tirgus teritorija. Šobrīd tiek apkopota informācija, lai varētu valdībai sniegt vispusīgu informāciju apspriešanai un lēmuma pieņemšanai. Papildus ir jāveic Kongresu nama padziļināta izpēte, kur tika skaidri norādīts, ka tā ir laba vieta, bet ar aicinājumu pārskatīt telpu

funkciju programmu. KM ir vēlreiz rūpīgi izvērtējusi programmu, ir notikušas sarunas ar Rīgas domes vadību. KM ir sagatavojusi darba uzdevumu ekspertam arhitektam par programmas funkcionālā ietilpinājuma izpēti Kongresu nama apbūves apjomā. Pēc veiktās cenu aptaujas, saņemti 2 pretendentu pieteikumi, un ir noslēgts līgums ar SIA *Nams*, kurš veiks šo darba uzdevumu. Pēc šī darba veikšanas un izpētes rezultātiem KM vēl ir paredzētas sarunas ar Rīgas domi, pēc kurām jāsagatavo izvērsts ziņojums valdībai. Būs nepieciešama politiska vienošanās valdībā par piemērotāko risinājumu koncertzāles apbūvei.

G.Didrihsons vaicā, vai ir saņemts arī kāds piedāvājums no Andrejsalas nekustamā īpašuma attīstītājiem?

D.Vilsone apstiprina, ka šo piedāvājumu no Andrejsalas nekustamā īpašuma attīstītājiem ir nosūtījuši izpētei VAS *Valsts nekustamie īpašumi*. Esam gatavi iekļaut šo atzinumu ziņojumā valdībai. Atzīst, ka šajā piedāvājumā ir potenciālie riski un problēmas, bet tās ir vadāmas.

J.Poga stāsta, ka pirms LAS kongresa LAS organizēja vairākas tiešsaistes diskusijas un seminārus par aktuālākajiem jautājumiem. Viens no semināriem bija par Nacionālās akustiskās koncertzāles novietnēm. Ir iecere novembra sākumā organizēt vienu semināru par Nacionālās akustiskās koncertzāles vietu, kurā varētu noinformēt plašāku arhitektu auditoriju par pašu procesu, fokusa grupas diskusijām, analīzi un rezultātiem. Jautājums, vai uz to brīdi varētu būt pieejama analīze par Rīgas kongresu namu?

D.Vilsone. Piekrīt, ka šis ir labs LAS priekšlikums par informatīvu semināru, kas varētu aktualizēt sabiedrības domu.

I.Purs izsaka pateicību Kultūras ministrijai par atvērtību un labu procesa virzību, un atgādina, ka Latvijas Ainavu arhitektu asociācija arī aktīvi līdzdarbojās šajā procesā. Saistībā ar Kongresu nama izpēti lūgums apdomāt un iekļaut esošajā koncertzāles telpu programmā arī ārtelpas programmu. Dara bažīgu iespējamā situācija, ja tiktu izsludināts iepirkums bez ārtelpas programmas. Vēlētos saprast, kāda būs ietekme uz Kronvalda parku.

D. Vilsone. Pārjautā, vai, sludinot metu konkursu, darba uzdevumā ir jāiekļauj arī uzdevums par publiskās ārtelpas risinājumiem. Uzsver, ka šobrīd gaida no SIA *Nams* ziņojumu, vai ar funkcionālo programmu var ietilpināties Kongresa nama ēkā. Ja nav, tas, kas ir upurējams, lai spriestu par Kongresu namu. Jautā, vai Ainavu arhitektu asociācija nāktu talkā un palīdzētu formulēt metu konkursam darba uzdevumu ārtelpai? Jo jebkurā variantā būs nepieciešami risinājumi ārtelpai.

I.Purs precizē, kas būtu svarīgi saprast pēc SIA *Nams* pētījuma secinājumiem, kāda būs ietekme uz Kronvalda parku, un šo informāciju laikus nodot politiķiem un saprast, vai iejaucoties parka teritorijā, būs kādu vērtību zaudējumi.

J. Poga skaidro, ka vispirms tiks izpētīts, vai koncertzāles telpu programma iekļaujas esošajā Kongresu nama ēkā. Un tikai tad, gadījumā, ja neiekļaujas, tad nākamā stadijā ir izpētīt, kā paplašinājums ietekmēs parka teritoriju.

G.Didrihsons vaicā par cilvēkresursiem kā ārpakalpojumu koncertzāles projekta virzīšanai. Un jautā arī par citu Kultūras ministrijas padomju, piemēram, Latvijas mūzikas padomes pozīciju koncertzāles novietņu projekta virzībā.

D.Vilsons atzīst, ka Latvijas Mūzikas padomē neapšaubot procesu, bet tomēr ne viennozīmīgi tika uztverts esošais akustiskās koncertzāles pirmo trīs novietņu rezultāti un ieteikumi. Koncertzāles projekta virzība ir demokrātijas un profesionāļu virzīts process. Arhitekti savu darba daļu ir izdarījuši, tālāk seko darbs politiķiem. Bet, pirms ziņojuma nodošanas politiķiem būs konsultācijas gan ar arhitektiem, gan ar mūziķiem. Uzskata, ka personiskās ambīcijas jānoliek malā, lai tiktu īstenots mērķis – uzcelta Nacionālā akustiskā koncertzāle.

J. Dripe uzsver, ka divas no potenciālajām novietnēm pieder pilsētai – Rūpniecības preču tirgus un Kongresu nams un viena *Valsts nekustamiem īpašumiem*. Parasti tā ir vienošanās ar īpašuma turētājiem, kā kvalitatīvi sagatavot ārpakalpojumu, jo Kultūras ministrijai pašlaik nav kapacitātes, lai sagatavotu starptautisku metu konkursu atbilstošā kvalitatīvā līmenī.

D. Vilsons apstiprina, ka brīdī, kad tiks pieņemts valdības lēmums par koncertzāles novietni, noteikti tiks organizēts ārpakalpojums par metu konkursa sagatavošanu, un varēs sākt Nacionālās akustiskās koncertzāles projekta procesa vadību jaunā līmenī. Ir vajadzīgs politisks lēmums, lai varētu uzsākt darbu pie metu konkursa.

Arhitektūras likumprojekta virzība

Dz.Purviņa informē par KM paveikto, proti, Arhitektūras likumprojekts tika iesniegts šā gada 8.jūlijā Valsts sekretāru sanāsmē un tika saņemti 10 atzinumi no ministrijām un institūcijām (Ekonomikas ministrijas, Finanšu ministrijas, Izglītības un zinātnes ministrijas, Tieslietu ministrijas, Iekšlietu ministrijas, VARAM, KNAAB, Rīgas pilsētas Būvvaldes, Latvijas Pašvaldību savienības, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības). Likuma

darba grupa gatavojas izskatīt visus iebildumus un priekšlikumus un sagatavos atzinumu ar komentāriem.

I.Valdmane uzsver, ka no šā gada 9.septembra ir noteikta jauna kārtība, kā tiesību akti tiek ievietoti jaunajā Tiesību aktu portālā TAP. Izskaidro, kāda ir atzinumu sniegšanas kārtība. Uzsver, ka būs nepieciešamas konsultācijas ar ministrijām, noteikti ar Ekonomikas, Izglītības un zinātnes ministriju, Finanšu ministriju un Latvijas Pašvaldību savienību pirms starpministriju saskaņošanas sanāksmes.

I.Purs uzsver, ka ministrijām ir tik daudz norāžu, jo tās ir gaidījušas, ka vienlaicīgi līdz ar likumprojektu būs sagatavoti grozījumi arī citos likumos. Būs jāgatavo sarunu plāns, kas būs diezgan darbietilpīgi. Atgādina, ka 2018.gadā ir stājusies spēkā Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva par samērīguma novērtēšanu pirms jaunas profesiju reglamentācijas pieņemšanas. Ir jautājums, vai šīs profesijas samērīgums būs jānovērtē pašiem ainavu arhitektiem? Bažas rodas Latvijas Teritoriālās plānošanas asociācijai un tiem ainavu plānotājiem, kuriem pamatā ir ģeogrāfu izglītība. Viņiem rodas bažas, ka ar šo likumu tiks rezervētas tiesības ainavu arhitektiem, kuras nevienas citas profesijas pārstāvji nevarēs veikt.

I.Stūre. Attiecībā par samērīguma novērtējumu uzsver, ka šobrīd darbojas TAP portāls un ir spēkā MK 617.noteikumi *Tiesību akta projekta sākotnējās ietekmes izvērtēšanas kārtība* kopā ar MK kārtības rulli, kur tehniski ir precīzi pateikts, kādiem punktiem ir jābūt samērīguma novērtējumā un kā šāds novērtējums ir jāveic. TAP portālā tam jābūt ievietotam. Un šim novērtējumam jāvirzās sinhroni ar likumprojekta virzību. Samērīguma novērtējums jāveic jaunai profesijai, kura pretendē uz reglamentētas profesijas statusu.

Citi jautājumi

Dz.Purviņa atgādina, ka viens no darbiem ir Arhitektūras stratēģijas finalizēšana un apstiprināšana NAP, un to vajadzētu izdarīt kādā no nākamajām NAP sēdēm.

NAP priekšsēdētājs _____
Protokolēja _____

G.Didrihsons
Dz.Purviņa